

فصل ۲۲

شاخص‌های قیمت

۲۲- شاخصهای قیمت

مقدمه

سابقه بررسی قیمت‌ها و محاسبه شاخص‌های ذی‌ربط در نقاط شهری و روستایی کشور که در حال حاضر توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و مرکز آمار ایران انجام می‌گیرد، به شرح زیر است:

الف) شاخص قیمت عمده فروشی کالاها و شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی در نقاط شهری
برای اولین بار، بانک ملی ایران در سال ۱۳۱۵، محاسبه شاخص هزینه زندگی^۱ و شاخص قیمت عمده‌فروشی کالاها را در نقاط شهری آغاز کرد.

در سال ۱۳۳۸، با تغییر سال پایه، محاسبه شاخص هزینه زندگی و شاخص قیمت عمده‌فروشی کالاها مورد تجدیدنظر قرار گرفت و با تأسیس بانک مرکزی ایران در سال ۱۳۳۹، مسئولیت تهیه شاخص‌های مذکور، به این بانک محول شد. بانک مرکزی ایران، با توجه به تغییرات قابل ملاحظه در الگوی مصرف خانوارها و ترکیب هزینه آن‌ها، سال ۱۳۴۸ را سال پایه قرار داد و تجدیدنظر دوم را در محاسبه شاخص هزینه زندگی و شاخص قیمت عمده‌فروشی کالاها به عمل آورد. در سال ۱۳۵۳ تحولاتی در اوضاع اقتصادی کشور پدید آمد و سال مذکور به عنوان سال پایه در نظر گرفته شد. بر همین اساس، محاسبه شاخص‌های فوق، برای سومین بار مورد تجدیدنظر قرار گرفت.

در سال ۱۳۶۱، با توجه به تغییرات ایجاد شده در الگوی مصرف خانوارها که ناشی از تحولات اقتصادی و اجتماعی بعد از انقلاب اسلامی بود، این سال به عنوان سال پایه انتخاب شد و تجدیدنظر در زمینه محاسبه شاخص‌های مذکور به عمل آمد.

در سال ۱۳۶۹، با پایان یافتن جنگ تحمیلی و تغییر شرایط اقتصادی، ضرورت تجدیدنظر در سال پایه احساس شد و این سال را بانک مرکزی به عنوان سال پایه انتخاب کرد.

بانک مرکزی در سال ۱۳۷۸، سال پایه را برای "شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری ایران" از سال ۱۳۶۹ به سال ۱۳۷۶ تغییر داد. همچنین این شاخص از سال ۱۳۸۵ براساس سال پایه ۱۳۸۳ محاسبه و ارائه شده است. لازم به ذکر است از سال ۱۳۸۱ محاسبه این شاخص در دفتر "شاخص قیمت‌های" مرکز آمار ایران آغاز شد و از سال ۱۳۹۰ مقرر شد اطلاعات این شاخص در سالنامه آماری کشور براساس سال پایه ۱۳۸۱ ارائه شود. شایان ذکر است در سال ۱۳۹۱ اطلاعات این شاخص براساس سال پایه ۱۳۹۰ توسط دفتر شاخص قیمت مرکز آمار ایران محاسبه و در سالنامه آماری کشور قرار گرفت.

^۱ منظور از "شاخص هزینه زندگی"، "شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی" است.

۲۲- شاخصهای قیمت _____ سالنامه آماری استان همدان - ۱۳۹۳

ب) شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی خانوارها در نقاط روستایی

در سال ۱۳۵۳، مرکز آمار ایران برای اولین بار، طرح آمارگیری از قیمت خرده فروشی تعدادی از کالاها و خدمات مصرفی در نقاط روستایی را به مرحله اجرا در آورد و از آن زمان تا مهرماه ۱۳۵۷، نتایج حاصل از آمارگیری‌های مذکور را همه ساله به صورت متوسط قیمت کالاها و خدمات مصرفی در نقاط روستایی، در قالب نشریات فصلی و سالانه، منتشر می‌کرد.

پس از آن، نتایج نیمه دوم سال ۱۳۵۸ و نیمه اول سال ۱۳۵۹ طرح آمارگیری فوق، به صورت متوسط قیمت و شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی روستایی در اختیار علاقمندان قرار گرفت.

از سال ۱۳۶۱ لغایت سال ۱۳۷۵، شاخص قیمت خرده‌فروشی کالاها و خدمات مصرفی خانوارها در نقاط روستایی، براساس سال پایه ۱۳۶۱ تهیه و منتشر می‌شد. همچنین در سال ۱۳۷۶، سال ۱۳۷۴ به عنوان سال پایه انتخاب و آمارهای مورد نظر برای سال‌های ۱۳۷۵ لغایت ۱۳۸۳، به تفکیک استان‌ها و کل کشور تهیه و منتشر شده است. از سال ۱۳۸۳ تا سال ۱۳۹۱، سال ۱۳۸۱ به عنوان سال پایه مبنای محاسبه بوده است. در حال حاضر براساس آخرین تجدیدنظر سال ۱۳۹۰ به عنوان سال پایه مبنای محاسبه قرار گرفته است.

تعاریف و مفاهیم

شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی: معیار سنجش تغییرات قیمت تعداد معین و ثابتی از کالاها و خدمات مورد مصرف خانوار نسبت به سال پایه، شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی نامیده می‌شود.

طبقه‌بندی در گروه‌های کالاها و خدمات: طبقه‌بندی کالاها و خدمات در شاخص‌های قیمت، براساس ماهیت آن‌ها و طبقه‌بندی‌های بین‌المللی و نیازهای ملی انجام گرفته است، ولی مبنای کلی، طبقه‌بندی پیشنهادی سازمان ملل (COICOP)^۲ برای کالاها و خدمات مصرفی، SITC^۳ برای عمده‌فروشی می‌باشد که بنابر ملاحظات اقتصاد ایران، تغییراتی در آن داده شده است.

در این طبقه‌بندی‌ها، کالاها و خدمات به چند گروه بزرگ تقسیم می‌شود که هر یک از آن‌ها چندین زیرگروه دارد. گروه‌های بزرگ را گروه‌های اصلی و زیر گروه‌های آن‌ها را گروه‌های فرعی کالاها و خدمات می‌نامند.

در ضمن، گروه‌های کالاها و خدمات برحسب نیاز براساس گروه‌های اختصاصی نیز طبقه‌بندی می‌شوند. **سال پایه:** سال معین و ثابتی است که درصد تغییرات شاخص، نسبت به آن سنجیده می‌شود و عدد شاخص در آن سال برابر ۱۰۰ است.

^۲ (Classification of Individual Consumption According Purpose: COICOP).

^۳ (Standard International Trade Classification: SITC)

سالنامه آماری استان همدان - ۱۳۹۳ - ۲۲- شاخصهای قیمت

ضریب اهمیت: سهم هر کالا یا خدمت را در مجموعه کالاها و خدمات مشمول شاخص، ضریب اهمیت می‌گویند. در شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی، سهم هر کالا یا خدمت، نسبت هزینه پرداختی خانوار، برای آن کالا یا خدمت به کل هزینه خانوار می‌باشد. در شاخص قیمت عمده‌فروشی، سهم هر کالا، ارزش فروش عمده‌فروشی کالا به کل ارزش عمده‌فروشی کالاها می‌باشد.

نقاط شهری: رجوع کنید به تعاریف و مفاهیم "فصل ۲- جمعیت".

نقاط روستایی: رجوع کنید به تعاریف و مفاهیم "فصل ۲- جمعیت".

گزیده اطلاعات

شاخص بهای کالا و خدمات مصرفی خانوارهای شهری در سال ۱۳۹۳ با ۱۶/۳ درصد افزایش نسبت به سال ۱۳۹۲ به عدد ۲۰۱/۷ (بر مبنای سال پایه ۱۳۹۰) رسیده است که گروه آب و برق و گاز و سایر سوخت‌ها با ۶۴/۹ درصد و گروه نگهداری و تعمیر واحد مسکونی با ۲۷/۷ درصد به ترتیب بیش‌ترین تغییرات را داشته‌اند. همچنین شاخص دو گروه اختصاصی "کالا" و "خدمات" نسبت به سال ۱۳۹۲ به ترتیب ۱۴ و ۱۹/۴ درصد افزایش یافته است.

شاخص بهای کالا و خدمات مصرفی خانوارهای روستایی نیز در سال ۱۳۹۳ با ۱۳/۹ درصد افزایش نسبت به سال قبل به عدد ۲۰۷/۹ (بر مبنای سال پایه ۱۳۹۰) رسیده است.

۲۲- شاخصهای قیمت _____ سالنامه آماری استان همدان - ۱۳۹۳

۲۲-۱- شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای شهری برحسب گروه های اختصاصی، اصلی و برخی از گروه های فرعی (۱۳۹۰=۱۰۰)

گروه های کالاها و خدمات	۱۳۸۵	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	ضریب اهمیت
شاخص کل.....	۱۰۰/۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۰۰/۰
گروه های اصلی و فرعی:							
خوراکی ها، آشامیدنی ها و دخانیات.....	۴۳/۴	۰	۰	۰	۰	۰	۴۳/۴
خوراکی و آشامیدنی ها.....	۴۱/۷	۰	۰	۰	۰	۰	۴۱/۷
خوراکی ها.....	۳۹/۷	۰	۰	۰	۰	۰	۳۹/۷
نان و غلات.....	۱۲/۲	۰	۰	۰	۰	۰	۱۲/۲
گوشت قرمز، سفید و فرآورده های آن ها.....	۱۰/۸	۰	۰	۰	۰	۰	۱۰/۸
گوشت قرمز و گوشت ماکیان.....	۱۰/۲	۰	۰	۰	۰	۰	۱۰/۲
ماهی ها و صدف داران.....	۰/۶	۰	۰	۰	۰	۰	۰/۶
لبنیات و تخم مرغ.....	۳/۱	۰	۰	۰	۰	۰	۳/۱
روغن ها و چربی ها.....	۲/۹	۰	۰	۰	۰	۰	۲/۹
میوه ها و خشکبار.....	۳/۴	۰	۰	۰	۰	۰	۳/۴
سبزی ها و حبوب.....	۳/۶	۰	۰	۰	۰	۰	۳/۶
قند و شکر و شیرینی ها.....	۲/۹	۰	۰	۰	۰	۰	۲/۹
ادویه و چاشنی ها.....	۰/۸	۰	۰	۰	۰	۰	۰/۸
چای و سایر آشامیدنی ها (غیر الکلی).....	۲/۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲/۰
دخانیات.....	۱/۷	۰	۰	۰	۰	۰	۱/۷
کالاهای غیر خوراکی و خدمات.....	۵۶/۶	۰	۰	۰	۰	۰	۵۶/۶
پوشاک و کفش.....	۵/۸	۰	۰	۰	۰	۰	۵/۸
مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت ها.....	۱۸/۷	۰	۰	۰	۰	۰	۱۸/۷
مسکن.....	۱۲/۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱۲/۱
اجاره.....	۱۱/۴	۰	۰	۰	۰	۰	۱۱/۴
نگهداری و تعمیر واحد مسکونی.....	۷/۰	۰	۰	۰	۰	۰	۷/۰
آب، برق، گاز و سایر سوخت ها... مبلمان، لوازم خانگی و تعمیر و نگهداری آن ها.....	۶/۶	۰	۰	۰	۰	۰	۶/۶
بهداشت و درمان.....	۵/۹	۰	۰	۰	۰	۰	۵/۹
حمل و نقل.....	۹/۱	۰	۰	۰	۰	۰	۹/۱

سالنامه آماری استان همدان - ۱۳۹۳ - ۲۲- شاخصهای قیمت

۲۲-۱- شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای شهری برحسب گروه های اختصاصی، اصلی و برخی از گروههای فرعی (دنباله) (۱۳۹۰=۱۰۰)

گروه های کالاها و خدمات	ضریب اهمیت	۱۳۸۵	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	درصد تغییر نسبت به سال ۱۳۹۲
ارتباطات	۳/۱	۰	۰	۰	۱۱۱/۱	۱۲۲/۱	۱۳۱/۳	۷/۵
تفریح و فرهنگ.....	۳/۰	۰	۰	۰	۱۴۷/۴	۲۵۰/۶	۲۷۰/۶	۸/۰
آموزش	۰/۵	۰	۰	۰	۱۰۸/۶	۱۲۲/۵	۱۴۳/۵	۱۷/۲
هتل و رستوران.....	۱/۲	۰	۰	۰	۱۳۲/۷	۱۷۹/۱	۲۱۴/۳	۱۹/۷
کالاها و خدمات متفرقه.....	۴/۲	۰	۰	۰	۱۵۶/۰	۱۸۰/۲	۱۸۴/۶	۲/۵
گروه های اختصاصی.....								
کالاها.....	۷۰/۸	۰	۰	۰	۱۴۲/۵	۱۹۴/۱	۲۲۱/۲	۱۴/۰
خدمات.....	۲۹/۲	۰	۰	۰	۱۱۸/۸	۱۵۱/۶	۱۸۱/۰	۱۹/۴
شاخص کل ^(۱)	۸۷/۶	۰	۰	۰	۱۳۷/۰	۱۸۵/۱	۲۱۲/۳	۱۴/۷

(۱) شاخص کل منهای ارزش اجاری واحدهای مسکونی ملکی

مأخذ- مرکز آمار ایران. دفتر شاخص قیمت ها

۲۲- شاخصهای قیمت ————— سالنامه آماری استان همدان - ۱۳۹۳

۲-۲۲- شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای روستایی برحسب گروههای اختصاصی، اصلی و برخی از گروههای فرعی (۱۳۹۰=۱۰۰)

۱۳۸۹	۱۳۸۵	۱۳۸۰	۱۳۷۵	ضریب اهمیت	گروههای کالاها و خدمات
.	.	.	.	۱۰۰/۰	شاخص کل.....
.	.	.	.	۲۵/۴	گروههای اصلی و فرعی:
.	.	.	.	۲۴/۷	خوراکی ها، آشامیدنی ها و دخانیات.....
.	.	.	.	۲۳/۶	خوراکی ها، آشامیدنی.....
.	.	.	.	۲۳/۶	خوراکی ها.....
.	.	.	.	۶/۴	نان و غلات.....
.	.	.	.	۶/۶	گوشت قرمز، سفید و فرآوردههای آنها.....
.	.	.	.	۶/۰	گوشت قرمز و گوشت ماکیان.....
.	.	.	.	۰/۵	ماهی ها و صدفداران.....
.	.	.	.	۲/۵	لبنیات و تخم مرغ.....
.	.	.	.	۱/۴	روغن ها و چربی ها.....
.	.	.	.	۲/۴	میوه ها و خشکبار.....
.	.	.	.	۲/۲	سبزی ها و حبوب.....
.	.	.	.	۱/۶	قند و شکر و شیرینی ها.....
.	.	.	.	۰/۵	ادویه و چاشنی ها.....
.	.	.	.	۱/۱	چای و سایر آشامیدنی ها (غیر الکلی).....
.	.	.	.	۰/۶	دخانیات.....
.	.	.	.	۷۴/۶	کالاهای غیر خوراکی و خدمات.....
.	.	.	.	۴/۴	پوشاک و کفش.....
.	.	.	.	۳۶/۷	مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت ها.....
.	.	.	.	۳۱/۲	مسکن.....
.	.	.	.	۳۰/۴	اجاره.....
.	.	.	.	۰/۸	نگهداری و تعمیر واحد مسکونی.....
.	.	.	.	۵/۵	آب، برق، گاز و سایر سوخت ها.....
.	.	.	.	۴/۵	مبلمان، لوازم خانگی و تعمیر و نگهداری آنها.....
.	.	.	.	۵/۹	بهداشت و درمان.....
.	.	.	.	۹/۴	حمل و نقل.....
.	.	.	.	۳/۶	ارتباطات.....
.	.	.	.	۲/۶	تفریح و فرهنگ.....
.	.	.	.	۲/۲	آموزش.....
.	.	.	.	۱/۴	هتل و رستوران.....
.	.	.	.	۴/۰	کالاها و خدمات متفرقه.....
.	.	.	.	۵۱/۵	گروههای اختصاصی:.....
.	.	.	.	۴۸/۵	کالاها.....
.	.	.	.	۴۸/۵	خدمات.....
.	.	.	.	۶۹/۶	شاخص کل ^(۱)

سالنامه آماری استان همدان - ۱۳۹۳ - ۲۲- شاخصهای قیمت

۲۲-۲- شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای روستایی برحسب گروههای اختصاصی، اصلی و برخی از گروههای فرعی (دنباله) (۱۳۹۰=۱۰۰)

گروه های کالاها و خدمات	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	درصد تغییر سال ۱۳۹۳ نسبت به سال ۱۳۹۲
شاخص کل.....	۰	۱۳۲/۹	۱۸۲/۴	۲۰۷/۹	۱۳/۹
گروههای اصلی و فرعی:.....	۰	۱۴۲/۰	۱۹۹/۵	۲۱۵/۰	۷/۷
خوراکی ها، آشامیدنی ها و دخانیات.....	۰	۱۳۹/۴	۱۹۴/۰	۲۰۹/۱	۷/۷
خوراکی ها، آشامیدنی.....	۰	۱۳۱/۳	۱۷۷/۳	۲۰۰/۶	۱۳/۱
خوراکی ها.....	۰	۱۵۱/۳	۱۹۴/۱	۲۰۳/۱	۴/۶
نان و غلات.....	۰	۱۶۱/۴	۲۳۲/۸	۲۶۷/۳	۱۴/۸
گوشت قرمز، سفید و فرآورده های آنها.....	۰	۱۵۲/۶	۱۹۷/۳	۲۱۷/۷	۱۰/۳
گوشت قرمز و گوشت ماکیان.....	۰	۱۳۹/۶	۱۹۹/۳	۲۰۲/۶	۱/۶
ماهی ها و صدف داران.....	۰	۱۴۷/۵	۲۲۷/۰	۲۴۴/۱	۸/۰
لبنیات و تخم مرغ.....	۰	۱۲۸/۸	۲۳۵/۹	۲۳۵/۶	-۰/۱
روغن ها و چربی ها.....	۰	۱۲۰/۳	۱۵۹/۷	۱۷۲/۲	۷/۸
میوه ها و خشکبار.....	۰	۱۳۲/۷	۲۱۶/۲	۲۷۱/۸	۲۵/۷
سبزی ها و حبوب.....	۰	۱۶۱/۳	۲۴۶/۴	۲۷۰/۰	۹/۶
قند و شکر و شیرینی ها.....	۰	۱۹۷/۷	۲۷۴/۱	۲۸۹/۷	۵/۷
ادویه و چاشنی ها.....	۰	۱۲۶/۰	۱۶۹/۴	۲۰۲/۵	۱۹/۵
چای و سایر آشامیدنی ها (غیر الکلی).....	۰	۱۴۲/۷	۲۰۸/۰	۲۴۴/۶	۱۷/۶
دخانیات.....	۰	۱۱۳/۱	۱۳۴/۸	۱۷۵/۱	۲۹/۹
کالاهای غیر خوراکی و خدمات.....	۰	۱۱۷/۳	۱۴۷/۰	۱۷۶/۵	۲۰/۰
پوشاک و کفش.....	۰	۱۱۷/۳	۱۴۶/۹	۱۷۷/۴	۲۰/۷
مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت.....	۰	۱۱۷/۵	۱۴۸/۲	۱۶۱/۸	۹/۱
مسکن.....	۰	۱۰۵/۵	۱۱۲/۴	۱۷۲/۶	۵۳/۵
اجاره.....	۰	۱۴۳/۴	۲۲۰/۰	۲۴۱/۱	۹/۶
نگهداری و تعمیر واحد مسکونی.....	۰	۱۱۹/۰	۱۷۴/۱	۲۱۵/۳	۲۳/۶
آب، برق، گاز و سایر سوخت ها.....	۰	۱۲۰/۴	۱۶۳/۳	۲۰۰/۱	۲۲/۵
مبلمان، لوازم خانگی و تعمیر و نگهداری آن.....	۰	۱۱۱/۸	۱۲۲/۹	۱۳۴/۸	۹/۷
بهداشت و درمان.....	۰	۱۴۹/۰	۲۴۷/۴	۲۶۶/۱	۷/۵
حمل و نقل.....	۰	۱۰۷/۳	۱۲۳/۲	۱۴۹/۷	۲۱/۵
ارتباطات.....	۰	۱۳۰/۸	۱۷۴/۴	۲۰۲/۳	۱۶/۰
تفریح و فرهنگ.....	۰	۱۵۶/۴	۱۹۷/۷	۲۱۸/۰	۱۰/۲
آموزش.....	۰	۱۳۷/۷	۱۹۰/۹	۲۱۵/۰	۱۲/۶
هتل و رستوران.....	۰	۱۲۱/۴	۱۶۲/۰	۱۹۰/۷	۱۷/۷
کالاها و خدمات متفرقه.....	۰	۱۳۵/۰	۱۸۷/۰	۲۱۱/۹	۱۳/۳
گروههای اختصاصی:.....					
کالاها.....					
خدمات.....					
شاخص کل ^۱					

(۱) شاخص کل منهای ارزش اجاری واحدهای مسکونی ملکی
 ماخذ- مرکز آمار ایران. دفتر شاخص قیمت ها